

ἐπίσης ἐκ γενετῆς ἐμάνθανον [38]. Σύνουσι δὲ Φορμίων διασκέπτεται τὸ ποιητέον καὶ ἀπερᾶ-
 γὰ ἐξέλιθη ἀπὸ Ναυπάκτου, ὅπου μετὰ τὴν πρῶ-
 ναυμαχίαν εἶχε προσορμηθῆ, καὶ προσέπλευσεν
 εἰς τὸ Μολοκρικὸν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Κοριν-
 θίου κόλπου, φίλιον δὲ εἰς τ. ὀ. Ἰ. Ἀθηναίους, καὶ ἐ-
 κείθεν εἰσελάτο νὰ κατασκοπεύῃ τὰ κινήματα τῶν
 Πελοποννησίων· οὗτοι δὲ ταῦτα βλέποντες, μετέβησαν
 εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος εἰς τὸ ἀχαϊκόν, ἐπτά μόνον
 ἡμέρας ἀπέχον τῆς ἀντιπέρας· Ἡπειρῶν μὲ ὄλον τὸν
 ὄμιον καὶ ὄχι μικρὰν τοῦ Πανόρμου, ὅπου συνή-
 ρθη ὄλος ὁ στρατὸς αὐτῶν· καὶ ὅμως, δὲν ἐτόλμων
 ἐπιτεθεῖσι κατὰ ὀλιγαρίθμων Ἀθηναίων, ἐχόντων
 εἰς Φορμίωνα ἐπὶ κεφαλῆς! Ἐπὶ ἐπτά ἡμέρας ἀνὴρ
 εἰς δύο στόλοι μελετώντες καὶ παρασκευάζοντες
 αἱ συκρότησιν γενικῆς ναυμαχίας· οἱ μὲν Πελοπο-
 νησιοὶ γνῶμην ἔχοντες νὰ μὴ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν εὐ-
 ρωαλίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον παθος, οἱ δὲ Ἀθη-
 ναῖοι τὰ πάντα πράττοντες ὅπως μὴ βιασθῶσι νὰ ἐ-
 πέλθωσιν εἰς τὰ στενά, καὶ περικλεισθέντες τόσο
 ἀπὸ ἑβριθμῶν διακινδυνεύσωσιν εἰς μάτην.

Ταύτην ἦτο ἡ θέσις τῶν δύο ἀντιπάλων κατὰ τὴν
 ἀρχαίαν ταύτην περίστασιν, τοσαῦται αἱ δυνάμεις ἐ-
 κείθεν. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εἶχον ὑπὲρ αὐτῶν τὸ
 πλεῖστον τῆς προτεραίας νίκης, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν
 ἀντικειμένων πραγμάτων συνηγερούσαν καὶ ἐποτρύνουσαν, οἱ
 δὲ Ἀπελατιμόνιοι ἐβαλίζοντο εἰς τὸ πλεῖστον τῶν κλοίων
 καὶ τοῦ ἐμπειροπόλεμον τῶν στρατιωτῶν. Καὶ μὲ ὅλα
 ταῦτα ὅστις θελήσει ἀδεκάστως νὰ κρίνῃ ἐπὶ τοῦ ἀν-
 τιτιμίου τούτου, θέλει εὖρει κατ' ἀλήθειαν παρά-
 τολμον τὴν ἀπόφασιν τοῦ Φορμίωνος, στέργοντος ἢ
 ἀπαρτιθῆ τοιοῦτον ἄνισον ἀγῶνα, διότι καὶ ἐν ἀνα-
 στασιμῶν πελάγει ἀδύνατον ἦτο νὰ μὲν νικητῆς
 κατὰ δλοκλήρου στόλου παραταττόμενος, καὶ εἰς τὰ
 στενά ἂν κατήρχετο δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπίσῃ παρά κύ-
 κλωσιν ἀρευκτον καὶ πεζομαχίαν ἀντὶ ναυμαχίας νὰ
 ἴκασθῃ. Ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος ἐβλεπε λοιπὸν προφα-
 νήτατα ὅτι διακυβεύει τὴν ὑπόληψιν του ἂν ὄχι τὴν
 ἰσχυρὴν τῆς πατρίδος του εἰς τὴν μελετωμένην ναυμα-
 χίαν ὅπως δήποτε καὶ ἂν ἤθιλε διαγωνισθῆ, μ' ὅλα
 ταῦτα δὲν ἀφίνει τὴν τάξιν, διασκέπτεται μόνον τῆς
 θέσεως τὸ νατάλληλον, εὐτακτεῖ τὰ πάντα, καὶ πρὸς
 τοὺς ναύτας του ἀποταναθεὶς τοὺς λέγει· » συμπολι-
 ται τὸρα μέλλετε νὰ κάμητε φανερόν εἰς τοὺς Πε-
 λοποννησίους, ὅτι ἀπὸ κενῆς βόσκονται ἐλπίδας, ἃς
 ἔχουσι τοῦ νὰ κρατήσωσι ποτὲ ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ
 ναυτικοῦ, ἢ εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὑποδείξητε ὡς
 μεταίως κουχωμένους ὅτι εἶναι θαλασσοκράτορες.
 Ἰδοὺ σημαῖα τῆς δημοκρατίας ἢ μέχρι τοῦδε τροπαί

» οὐχος κατὰ θάλασσαν, μὴ τὴν ἐγκαταλείψητε ἢ
 » γεμονικῶς κυματίζουσαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρί-
 »δος ἀναπολοῦσαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν οὐρανῆς
 »πολεμήσατε ἐν τάξει καὶ κειραρχία ὡς πάντοτε, καὶ
 »τοῦτο μόνον σώνει διὰ νὰ φέρῃ τὸν τρέμον εἰς τὰ
 »σπλάχνα τοῦ ἔχθρου·» καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέρχεται
 εἰς τὴν διαπάλιν ὡς γενναῖος ἀνὴρ, ἀφήσας τὰ λοιπὰ
 εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν ἀντίληψιν καὶ Πρόνοιαν.

Πρὶν προχωρήσωμεν περαιτέρω ἂν μᾶς συγχωρηθῆ
 μικρὰ τις παρέκβασις, συνάφειαν ὅμως ἔχουσα μὲ τὰ
 ἱστορούμενα ὡς ἀφορῶσα νὰ ὑποδείξῃ τὴν τάξιν, ἐκ
 τοῦ ἰδίου ἐκάστης ὄργανισμὸν πηγάζουσαν, τῶν δύο
 ἀντιπάλων καὶ ἀντιζήλων κυβερνήσεων τῆς Σπάρτης
 καὶ τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες διὰ τῆς ἐπινοίας μεγάλων
 ἔργων καὶ κατορθωμάτων ἱσχυσαν τοῦ μὲν παλαιοῦ
 κόσμου τὴν τύχην ἐπὶ πολλὸν χρόνον νὰ ζυγοσταθ-
 μίσωσιν, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους δὲ ἀφῆκαν μεγα-
 λην ὕλην ἀνεξανιλήτου ποικίλης σπουδῆς. Τίποτε ἴω-
 ὄντι δὲν εἶναι οὐσιωδέστερον μελέτημα εἰς τὸν φι-
 λολόστορα παρά τὴν ἐξέτασιν καὶ συζήτησιν τοιούτων
 ἀντικειμένων, δι' ὧν προπαρασκευάζεται τὸ πνεῦμα εἰς
 τὴν κρίσιν τῶν διαφορῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολιτικῶν,
 συνδυασμῶν καὶ ποδηγετήται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀ-
 κληθῆ ἐκτίμησιν τῆς ἰσχύος παντὸς ὁμοειδοῦς κυβερνη-
 τικοῦ συστήματος.

Ἀναδφοντες τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μαζ· τὸ
 μέγα αὐτὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,
 βλέπομεν ὅτι ἐν Σπάρτῃ διὰ τὸν Συνταγματικὸν ὄρ-
 γανισμόν τῆς τὰ πάντα καὶ ἐκ συστήματος προπα-
 ρεσκευάζειν ἢ διακριμένη σοφία τῶν ἀρχόντων τῶν
 ὀποίων πᾶν ἔργον, πᾶσα ἐπιχείρησις ἔφερεν ἐν ἐαυτῇ
 ἐγκκολλημένην οὕτως εἰπεῖν τὴν σφραγίδα τῆς Εὐδου-
 λίας· παρά δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ὅπου ὁ ὄχλος ἐκράτει
 καὶ ἡ πολυαρχία ἐκυρίευσεν, μόναι ἢ ἀρετὴ καὶ εὐφυΐα
 τῶν στρατηγῶν, καὶ τῶν ναυάρχων ἢ ἐπιστῆμη καὶ
 ἀνδρεία διεύρισκον τὰ μέσα τῆς σωτηρίας ὀψέποτε ἀ-
 πηγνωκότως εἶχον τῆς πολιτείας τὰ πράγματα· μαρτυ-
 ρεῖ ἡμῶν τὸν λόγον μεταξὺ τῶν πολλῶν ἢ ἐν Μαρα-
 θῶνι τῶν Ἀθηναίων παράταξις κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ-
 που τὸ πᾶν ἐκινδύνευεν, ἂν οἱ ἔμπρονος τοῦ Μιλτιά-
 δου συστράτηγοι δὲν παρεχώρουσιν αὐτῷ καὶ μόνῳ τὴν
 ἀρχιστρατηγίαν (39). Εἰς τὰ συνέδρια τῶν Λακε-

(39) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀριστ. κεφ. ε. «καὶ τότε
 » περὶ τῆς μάχης (ἐν Μαραθῶνι) γνῶμην τοῦ Μιλτιά-
 »δου προσθέμενος (ὁ Ἀριστείδης) οὐ μικρὰν ἐποίησε
 » ῥοπήν· καὶ παρ' ἡμέραν ἐκάστου στρατηγοῦ τὸ κρά-
 »τος ἔχοντος, ὡς περιτῆθην εἰς αὐτὸν ἢ ἀρχῆ, παρέ-
 »δωκε Μιλτιάδῃ, διδάσκων τοὺς συναρχοντας, ὅτι τὸ
 » πειθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς εὐφρονέσιν οὐ αἰσχρὸν
 » ἀλλὰ σεμνὸν ἐστὶ καὶ σωτήριον. Οὕτω δὲ πράνας
 » τὴν φιλονεικίαν, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς ἀγαπᾶν
 » μ' ἂν γνῶμην τῆ κρατίστη χρωμένους, ἔβρωσε τὸν
 » Μιλτιάδην τῷ ἀπερισπάστῳ τῆς ἐξουσίας ἰσχυρὸν
 » γενόμενον· χαιρεῖν γὰρ ἔαν ἕκαστος ἦδῃ τὸ παρ'
 » ἡμέραν ἀρχεῖν, ἐκείνῳ προσεῖχε.»

[38] Ὁ Τιμοκράτης εἰς τῶν συστρατήγων τοῦ
 Περσίδου ἔσφαξεν ἐαυτὸν ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος, βυ-
 ρομένης τῆς νηδῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠγωνίζετο κατὰ
 τὴν ἐμπροσθεν τῆς Ναυπάκτου ναυμαχίαν, διὰ νὰ μὴ
 ἐπίσῃ ζῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀθηναίων. Θουκυδ.
 βιβλ. Β. κεφ. 92.